

Ruota Akšuvdnaiskan Nuorta ToSIA prošeaktii

Nuorta Perifearas, vuovdedoallu lea okta váldoindustriija servodaga ovdáneapmái boaittobeal guovlluide. Muhto, eanangeavaheapmi dan guovllus lea rievdan áiggi mielde ja odda berošteaddjeovakut bohtet ja mannet. Otne šaddagoahtá ovttas elrávdnjefápmohuksehusaiguin, doaimmalaš olgoeallimiin, ruvkeindustriijain, biilla geahččalemiin, turismmain, entreprenevrraiguin jna. Daid doaimmaid bálddas, boazodoallu lea gávndon guovllus mánga čuohti jagi. Jus bastevaččat galgá leat vejolaš doalahit boazodoalu guovllus, de dárbbaha viiddes eatnamiid guohtumii. Bastevaš lassáneapmi iežá eanangeavaheaddji doaimmain, gilvaleame Sámi ekonomijain, sáhtá uhkidit Sámi čearuid birgema. Go geavaheapmi guovllus iežá áigumušaide lassána de ferte jerrat man ollu sisabahkkema Sámi čearru gierdá jus galgá birget. Vuovdebargit- ja fitnodagat vuovdesuorggis dán guovllus barget dan dieđuin ahte odđáigásaš vuovdegiedahallan sáhtá buktit heajus váikkuhusaid čearu joatkašuhhti eallimii guhkes áigái. Muhto, vásáhus ovttasbargguin ja eastimiin lea lasihan sosioekonomalaš áššiid vuolgán eanangeavaheamis. Mánga váttis gaskavuodát gávndojit sihke ekonomalaš ja kultuvrralaš máttuin. Danin, lea dárbu ráhkadit buorebut dássedeattu mas leat buorre ovdamunit goappeš beliide. Nuorta ToSIA prošeakta, mii EO Nuorta Perifeara Prográmma dorjo, ja mii lea ráhkaduvvon dakkár áššiide. Mii áigut árvvoštallat vejolašvuodaid lasihit bastevašvuoda geavaheami vuovddiin dain guovlluin innovatiiva neavvuid vehkiin (ToSIA, Neavvu bastevaš váikkuhusa árvvoštallamii vuovde-muoraráiddu mii guoská sosiála, ekonomalaš ja biraslaš indikáhtoriid) ja geavahit daid guovllulaš ovdáneamis Nuorta Perifearas.

Ruota akšuvdnaiskan, Maalege gielddas, lea okta golmma akšuvdnaiskamiin hábmejuvvon prošeavttas (Figuvra 1). Maaleges, Maalege čearus leat eanemus doaimmat (Figuvra 2). Ulbmil akšuvdnaiskamiin lea veardidit makkár bohtosat rievdadusat vuovdedoallobijuin lea mii guoská geavaheamis vuovddi ja guohtuneatnamiid bohccuide guovllus. Golbma sierra vurdojuvvon doaimmat mat váikkuhit vuovdegiedahallama guovllus leat plánejuvvon:

1. Luondu seailuheapmi (váldoluondoguovllut ja suodjaleaddji guovllut)
2. Boazodoallu
3. Ovttasbargu boazodoalu ja vuovdesuodjaleami gaska.

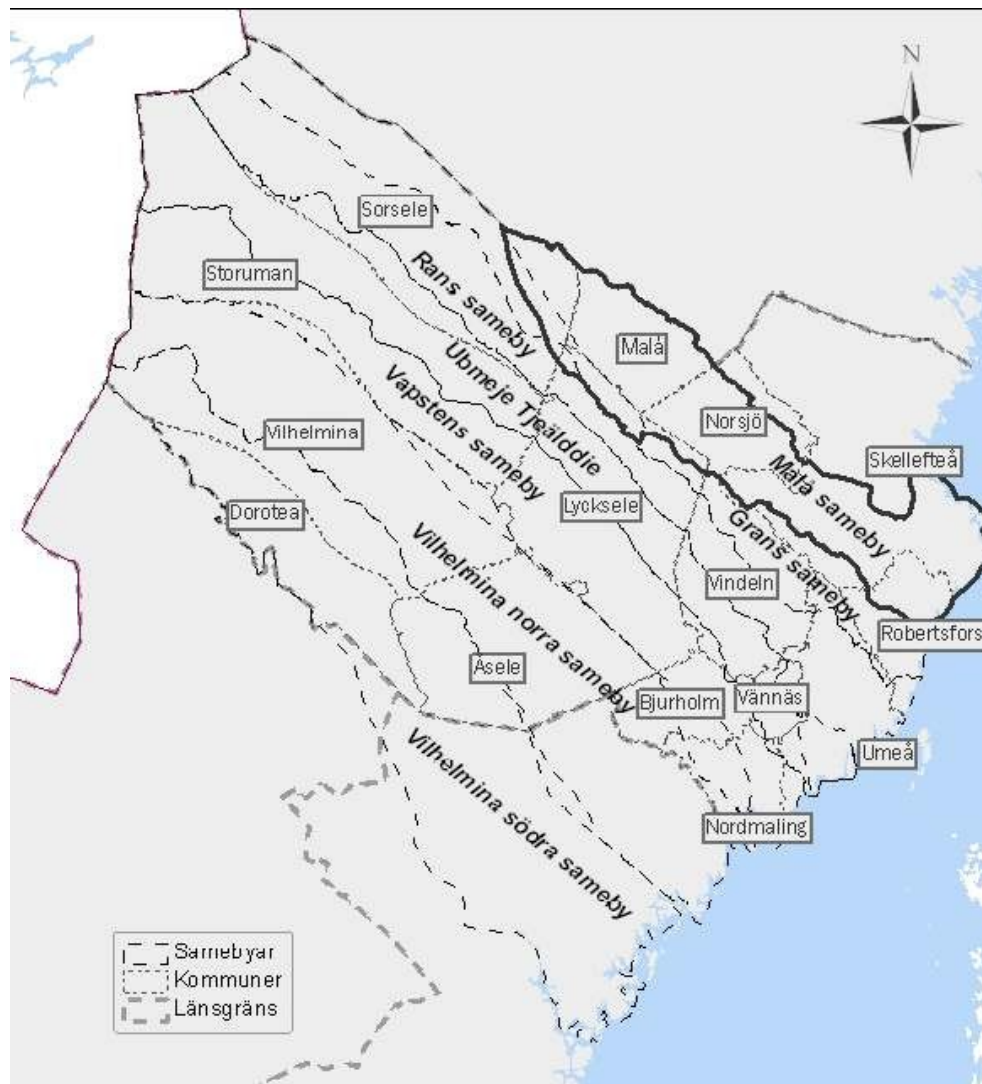

Figuvra 1: Maalege gielddas sajihus Västerbottena leanas

Manin lea válljen dán guovllu min akšuvdnaiskamii lea i) ahte vejolašvuohta čoaggit buriid dieđuid lea buorre, ja nuppi ii) ahte miellahtut Sámi čearus, geain leat iežas bohccut meastá dušše gielddas birra jagi, leat positiivvalaččat searvat iskamii. 2006 ledje sullii 11 boazodoallofitnodaga Maalege čearus. Maalege gielddas lea areála 1600 km² ja doppe leat sullii 3 500 ássit.

Dán gielddas vurdojuvvon doaimmat dán akšuvdnaiskamis lea geahččat vejolaš rievdademiid vuovdegiedahallamis ja gáibádusaid industriijas. Váikkuhusat dain rievdaudsain vuovdemuoraráidui, sorjjavaš fitnodagaide, ja sámi čearuide boahťá árvoštallot. Dahkat dán, struktuvra ja viidodat Vuovde Giedahallan Molsaeavttut (Forest Management Alternatives (FMA:at)) ásaheamis lassánan guovlluid Vuovde Luondureserváhtaid rájis gitta Intensiiva Jeavddálaš-ahkásaš Vuovddiide, Maalege čearus galgá ásaheavvot ja árvoštallot. Dasa lassin, árvoštallat váikkuhusaid rievdaduvvon hálddahušvuogádagas ođđa ekonomalaš, biologalaš mángabealátvuođa ja sosiála indikatuvrrat lea introduserejuvvon ToSIA:i. Mii leat mearridan ahte čuovvovaš ekonomalaš indikatuvrraid: Reidenárvu, Buvttáangollu ja Ollislaš buvttádeapmi, biraslaš indikatuvrrat: luotin Gilveviessogássain, Biologalaš mánggabealátvuohta, Vuovdenávccat, Energijageavaheapmi, Čáhcegeavaheapmi ja man ollu bázahusat šaddet, ja sosiála indikatuvrrat; Virgáibidjamat ja Báلكkát galgalit geavahuvvot analysain.

Dahkat relevánta buohtastahttimiid boazodoallogávppašeapmái, mánga indikatuvrrat ja áššit ekonomalaš dehálašvuođain daidda identifijerejuvvojedje. Čuovvovačča livčče sáhttit leat vejolaš introduseret iskamii, man ollu jeagil/boazu/jahki, jahkála allodat, man ollu jeagil lea gávdnamis, man ollu rqsii?? (Deschampisa Flexuosa), eatnamat dálveguohtumiidda, boazoealáhusa árvu/jahki/ha, buvttadangolot bohccuide, Sisboadoindikáhtorat, dego vearut gildii, fievrredeami golut/boazu/jahki ja helikoptersáhtu golut.

Figuvra 2: Maalege čearu sajjhat.

Mánja proseassat leat maid fuobmán ahte sáhtta váikkuhit boazodoalloráidui (TC) sullii seamme ládje go FWC. Proseassaid maid fuobmájedje ledje bohccuid guottuhan, guohtun ja njuovvan. Dat proseassat dárbbahit indikáhtoriid fievrriid bargui, goluide, ja geavahuvvon návccaide suodjaleapmái ja proseassa doaimmaide. Buvttadeamit galgale definerejuvvot dego boazoossodat (okta boazo) ja kg vuovdehahti biergu. Dát proseassat ja indikáhtorat leat álkít geavahit jus leat dieđut.

Evttohuuvvon RC ráidu dohkálaš indikáhtoriiguin bohtet ovddiduvvot dán iskamis. Iežá áššit váldit vuhtii leat sosiála oktavuodát ja báikkálaš vearrojuolludeapmi. Leat bargan gávdnat dieđuid mat dorjot daid indikáhtoriid ságastallon ovddasteddjiiguin gielddas, čearus, ja báikkálaš berošteddjiiguin. Positiivvalaš ságastallan berošteddjiiguin vejolašvuodas iskkat/čoaggit luohtehahti dieđuid daid iešguđet indikáhtoriin lea dagahan eahpesihkkarvuoda man ollu áiggi iešguđet diehtu galgá váldit iskkat, ja gii galgá bidjat áiggi dasa. Oasseváldin dán berošteddji berošteamis lea ahte sii leat bovdehuvvon doarjut visot lávkkiin dán proševttas (Figuvra 3), dasa gullo maid ákšuvdnaiskama válljen, indikáhtor ja vejolaš doaimmaid plánen, dulkan ToSIA bohtosiin ja biđgema bohtosiin. Eaktun nannet ulbmiliid ákšuvdnaiskamis lea ahte bealledagat Ruota Sámiid Riikasearvi, SCA, Sveaskog, Norra Skogsägarna, leat fárus.

Figuvra 3